ΕΤΟΣ Γ'. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1913 ΑΡΙΘ. 145.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΒ'.

Η ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΣ ΘΕΟΤΟΚΟΣ

«Τὸν δι᾽ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν » ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν » οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος » Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ » ἐνανθρωπήσαντα».

Εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν κατεδείξαμεν ὅτι εἰς τὸ ἀειπάρθενον τῆς Θεοτόκου πιστεύομεν, διότι τοῦτο προεκήρυξαν οἱ τύποι καὶ αἱ εἰκόνες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Σήμερον θὰ καταδείξωμεν ὅτι τὸ ἀειπάρθενον κηρύττουσι καὶ τῶν Προφητῶν αἱ ῥήσεις καὶ ἡ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἱστορικὴ ἐπιβεβαίωσις καὶ ἡ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας συνεχὴς καὶ ἀδιάσπαστος διδασκαλία.

Οἱ Προφῆται τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, οἱ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος προκηρύξαντες, προεῖδον καὶ προεφήτευσαν ταὐτοχρόνως καὶ τὴν ἐκ Παρθένου σύλληψιν καὶ γέννησιν αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀειπάρθενον αὐτῆς. Οὕτως ὁ Προφήτης Ἠσαΐας προεφήτευσεν. *«Ἰδού, Κύριος κάθηται ἐπὶ νεφέ» λης κούφης».* Νεφέλη δὲ κούφη εἶναι ἡ Παρθένος, ἥτις ἀείποτε διέμεινεν εἰς τὰ ὕψη τῆς Παρθενίας. Ὁ αὐτὸς Ἠσαΐας λέγει ὅτι *«εἶδε τὸν » Κύριον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου».* Θρόνος δὲ ἔμψυχος τοῦ Παμβασιλέως Θεοῦ εἶναι ἡ Θεοτόκος. Τὴν Θεοτόκον ἐξεικόνιζε καὶ ὁ

Τόμος ὁ καινὸς τοῦ Ἠσαΐου.Τέλος ὁ Ἠσαΐας εἶναι ὁ προφητεύσας «Ἰδοὺ » ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱόν». Ὁ Προφήτης Δανιὴλ καλεῖ τὴν Θεοτόκον ὄρος ἀλατόμητον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκόπη λίθος ἄνευ χειρός, ἤτοι, ἐγεννήθη ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος Χριστὸς χωρὶς σπορὰν ἀνδρός. *«Ὃν τρόπον εἶδες ὅτι ἀπὸ ὄρους ἐτμήθη λίθος ἄνευ χειρῶν»*. Ὁ Προφήτης Ὠσηὲ λέγει ὅτι ἡ Θεομήτωρ εἶναι *«Ἄμπελος εὐκληματοῦσα καὶ ὁ » καρπὸς αὐτῆς εὐθηνῶν»*. Ὁ Προφήτης Ἀμὼς καλεῖ αὐτὴν *«τὸ Τεῖχος » τὸ ἀδαμάντινον, ἐν ᾧ ἵστατο ὡς ἀνὴρ ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός»*. Ὁ Μιχαίας ὀνομάζει αὐτήν· *«τὸ ἐπ' ἐσχάτων ἐμφανὲς Ὄρος τοῦ Κυρίου, καὶ μετεωρισθὲν ὑπεράνω τῶν βουνῶν»*. Ὁ Ἀββακοὺμ καλεῖ αὐτὴν *«Ὄρος τὸ κατάσκιον καὶ δασύ. «Ἥξει ὁ Ἅγιος ἐξ ὄρους κατασκίου δασέος»*. Καὶ ὄρος μὲν εἶναι ἡ Θεοτόκος, διότι καθὼς τὸ ὄρος οὔτε ἀροτριᾶται, οὔτε γεωργεῖται, οὔτε σπείρεται ἀπὸ ἀνθρώπους, ἀλλ' αὐτοφυῶς καὶ ἀγεωργήτως βλαστάνει τὰ ὑψηλὰ δένδρα καὶ τοὺς θάμνους, οὕτω καὶ ἡ Θεοτόκος ἀσπόρως καὶ ἀγεωργήτως ἐβλάστησε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. *Ὄρος δὲ δασὺ* λέγεται ἡ Θεοτόκος, διότι, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον, δὲν ἀνέβη εἰς αὐτὸ σίδηρος ὁ γεννῶν τὴν σκωρίαν (ἤτοι τὴν φθοράν), οὔτε χεὶρ ἀνθρωπίνη, ἵνα κόψῃ τὴν Παρθενίαν αὐτῆς. *Ὄρος δὲ κατάσκιον* λέγεται διότι ἐπεσκίασεν αὐτὴν τοῦ Ὑψίστου ἡ δύναμις. Ἡ Θεομήτωρ εἶναι ἡ χρυσῆ Λυχνία τοῦ Ζαχαρίου, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦτο τὸ λαμπάδιον καὶ οἱ ἑπτὰ λύχνοι καὶ αἱ ἑπτὰ ἐπαροστρίδες τοῖς λύχνοις. Ὁ Προφητάναξ Δαυῒδ καλεῖ τὴν Θεοτόκον ***Ἁγίασμα*** λέγων· *«ἁγιωσύνη » καὶ μεγαλοπρέπεια ἐν τῷ ἁγιάσματι αὐτοῦ»*. Καὶ καλεῖται μὲν ***Ἁγίασμα*** κατὰ γράμμα ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις Ναός, ἀλλὰ κατ' ἀλληγορίαν καλεῖται ***Ἁγίασμα*** καὶ ὁ ἔμψυχος τοῦ Θεοῦ Ναός, ἡ Θεοτόκος. Ὁ αὐτὸς προφήτης Δαυῒδ καλεῖ τὴν Παρθένον καὶ ***Καλλονὴν τοῦ Ἰακώβ·*** *«ἐξελέξατο » ἑαυτῷ τὴν καλλονὴν Ἰακώβ, ἣν ἠγάπησε»*. Καὶ ἐνταῦθα ***Καλλονὴ*** κατὰ γράμμα νοεῖται ὁ περίφημος ἐκεῖνος Ναὸς τοῦ Σολομῶντος· ἀλλὰ κατ' ἀλληγορίαν καλλονὴ λέγεται καὶ ἡ Παρθένος, διότι ἦτο κεκαλλωπισμένη μὲ ὅλα τὰ κάλλη τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων ἀρετῶν καὶ τῶν ὑπερφυσικῶν τοῦ Πνεύματος χαρισμάτων. *«Ὅλη»* λέγει καὶ ὁ σοφὸς Σολομὼν ἐν τῷ Ἄσματι τῶν Ἀσμάτων· *«ὅλη καλὴ εἶ ἡ πλησίον μου, καὶ μῶμος οὐκ » ἔστιν ἐν σοί»*. Ἐν γένει δ' εἰπεῖν, τὴν Θεοτόκον «προτυποῦσιν, ὅπως » ψάλλει ἡ Ἐκκλησία, Προφητῶν ῥήσεις καὶ αἰνίγματα καὶ τοῦ Νόμου » τὰ σύμβολα.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ τῶν συμβόλων τοῦ Νόμου καὶ τῶν προφητικῶν ῥήσεων πολλοὶ αἰῶνες εἶχον παρέλθῃ. Ἐπὶ τέλους τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἦλθε καὶ αἱ προφητεῖαι ἐπληρώθησαν κατὰ γράμμα, ὅπως βεβαιοῖ ἡμᾶς τὸ θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Ἡ Μαρία, λέγει, εἶναι ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶναι μήτηρ ἀληθὴς ἐν χρόνῳ Ἐκείνου ὅστις ἐγεννήθη πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, ὅτι ἔφερε τοῦτον ἐν τῇ ἑαυτῆς γαστρί, ὅτι ἐδάνεισεν αὐτῷ τὴν σάρκα, καὶ ὅτι ἐξ αὐτῆς Οὗτος ἐγεννήθη· *«ἐξ ἧς » ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός»*. Τὸ θαῦμα δὲ τοῦτο ἀπειργάσατο ὁ Ὕψιστος. Ἐκ Πνεύματος Ἁγίου ἡ Μαρία συνέλαβε καὶ ἔτεκεν ἐν τῷ κόσμῳ τὸν ὄντως Ἅγιον, τὸν ἀληθινὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. *«Πνεῦμα » Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ*

» *τὸ γεννώμενον Ἅγιον κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ*». Μετὰ δὲ τὴν θαυμαστὴν καὶ ἀπερινόητον ταύτην γέννησιν ἡ Μαρία, ἥτις καὶ πρότερον ἦτο Παρθένος, ἐξηκολούθησε νὰ διαμένῃ Παρθένος, διότι Ἰωσὴφ ὁ μνηστὴρ αὐτῆς οὐδέποτε ἔλαβεν αὐτὴν σύζυγον. «*Καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν, ἕως » οὗ ἔτεκε τὸν Υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον*». Τὸ *ἕως οὗ* ἐνταῦθα κατὰ τὸ ἔθος τῆς Γραφῆς σημαίνει τὸ οὐδέποτε, ἤτοι οὔτε πρὸ τῆς συλλήψεως, οὔτε μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἔλαβεν ὁ Ἰωσὴφ τὴν μεμνηστευμένην αὐτῷ Μαριὰμ σύζυγον. «*Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος*, λέγει καὶ ἀλλαχοῦ ἡ » Θεία Γραφή, *καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ*», ὅπου τὸ *ἕως* σημαίνει τὸ αἰωνίως, ἤτοι ὁ Θεὸς εἶναι αἰώνιος. Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγεται ὅτι ἡ Εὐαγγελικὴ ἱστορία βεβαιοῖ καὶ στηρίζει τὴν πίστιν ἡμῶν ὅτι ἡ Θεοτόκος εἶναι ἀείποτε ***ἀειπάρθενος***.

Τὴν πίστιν ἡμῶν ταύτην κρατύνει καὶ ἡ διδασκαλία τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας. «*Πιστεύω*, ἀναβοῶμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν.... *καὶ εἰς » ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Μονογενῆ, τὸν » ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων.... τὸν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρα- » νῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς* ***Παρθένου***».

Τὴν πίστιν ἡμῶν ταύτην ἐστερέωσαν αἱ Ἅγιαι καὶ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, τῆς Ἐφέσου, τῆς Χαλκηδόνος καὶ ἄλλαι, αἱ ὁποῖαι διὰ τῶν ὅρων αὐτῶν ἐδογμάτισαν ὅτι ἡ Θεοτόκος καὶ πρὸ τοῦ τόκου καὶ ἐν τῷ τόκῳ καὶ μετὰ τὸν τόκον διέμεινε Παρθένος καὶ μένει ἐσαεὶ ἀειπάρθενος.

Τὴν πίστιν ἡμῶν ταύτην ὁμολογοῦμεν καὶ ὑψηλῇ τῇ φωνῇ κηρύττομεν διὰ τῶν πρὸς τιμὴν τῆς Παρθένου ψαλλομένων ὑμνολογιῶν. «*Ἡ » Παρθένος, ἔτεκε, καὶ τὰ Μητέρων οὐκ ἔγνω, ἀλλὰ Μήτηρ μέν ἐστι, » Παρθένος δὲ διέμεινε*», ψάλλομεν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος. «*Νενίκηνται τῆς φύσεως οἱ ὅροι ἐν σοί· Παρθένε Ἄχραντε· »* ***Παρθενεύει γὰρ τόκος***, *καὶ ζωὴν προμνηστεύεται θάνατος· ἡ μετὰ »* ***τόκον παρθένος*** *καὶ μετὰ θάνατον ζῶσα, σῴζοις ἀεί, Θεοτόκε, τὴν » κληρονομίαν σου*», ψάλλομεν καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Τέλος τὴν πίστιν ἡμῶν ταύτην εἰς τὸ ἀειπάρθενον τῆς Θεοτόκου δι' ἀκαταμαχήτων ἐπιχειρημάτων καὶ ἱερᾶς ὄντως εὐγλωττίας στηρίζουσιν οἱ πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας ἀρχαῖοι τε καὶ νεώτεροι, ἤτοι Εἰρηναῖος, Γρηγόριος ὁ Νύσσης, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, Βασίλειος ὁ Μέγας, ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὁ ἱερὸς Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Ἀνδρέας ὁ Κρήτης καὶ ἄλλοι. Ὁ Μ. Βασίλειος ἑρμηνεύων τὸ τοῦ Ἠσαΐου Ἐκεῖνο· «*διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτὸς σημεῖον*», λέγει· «Σημεῖον δὲ παράδοξον καὶ τοὺς ὅρους τῆς φύσεως ὑπερβαῖνον· » ἡ αὐτὴ γυνὴ καὶ Παρθένος καὶ Μήτηρ· καὶ ἐν τῷ ἁγιασμῷ τῆς Παρ- » θενίας μένουσα, καὶ τὴν τῆς τεκνογονίας εὐλογίαν κληρονομοῦσα». Γρηγόριος ὁ Θεολόγος λέγει ὅτι τὰ δύο ἄκρα ἐναντία, κατὰ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ἐν τῷ τόκῳ τῆς Θεοτόκου εἶναι συστατικὰ ἀλλήλων· διὰ τῆς Παρθενίας γὰρ ἡ μητρότης συνέστη, καὶ διὰ τῆς μητρότητος ἡ παρθενία συνέστη, καὶ διὰ τῶν δύο ὁμοῦ οἱ ὅροι καὶ νόμοι τῆς φύσεως κατελύθησαν. Τὸ μυστήριον τοῦτο ἔχων ὑπ' ὄψει καὶ ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος καὶ τὴν δόξαν τῆς Παρθένου ἀναλογιζόμενος ἀνακράζει· «Οὐδὲν τοίνυν

» ἐν βίῳ, οἷον ἡ Θεοτόκος Μαρία. Περίελθε, ὦ ἄνθρωπε, πᾶσαν τὴν κτί-
» σιν τῷ λογισμῷ, καὶ βλέπε, εἰ ἔστιν ἴσον ἢ μεῖζον τῆς ἁγίας Θεοτόκου
» Παρθένου· περινόστησον τὴν γῆν, περίβλεψον τὴν θάλασσαν, πολυ-
» πραγμόνησον τὸν ἀέρα, τοὺς οὐρανοὺς τῇ διανοίᾳ ἐρεύνησον, τὰς ἀορά-
» τους πάσας Δυνάμεις ἐνθυμήθητι, καὶ βλέπε, εἰ ἔστιν ἄλλο τοιοῦτο
» θαῦμα ἐν πάσῃ τῇ Κτίσει!»

Δεῦτε λοιπὸν μεγαλύνωμεν καὶ ἡμεῖς, Χριστιανοί μου, τὴν ἀειπάρθενον Θεοτόκον. Δεῦτε μεγαλύνωμεν τὴν ὑπερένδοξον τοῦ Θεοῦ Μητέρα καὶ τῶν ἁγίων Ἀγγέλων ἁγιωτέραν καὶ τιμιωτέραν, ἵνα τύχωμεν τῆς προστασίας αὐτῆς ἔν τε τῇ παρούσῃ καὶ τῇ μελλούσῃ ζωῇ καὶ ἵνα διὰ τῶν ἀκοιμήτων πρεσβειῶν αὐτῆς τύχωμεν τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Γένοιτο.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΟΜΙΛΙΑ ΛΓ΄.

Ζ΄. Η ΘΕΙΑ ΛΑΤΡΕΙΑ ΕΝ ΤΩ ΑΤΟΜΙΚΩ ΒΙΩ

«Ὁ Θεός, εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες· Κύριε,
» εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον». (Ψαλμ. 69, 1),

Εἴδομεν, ἀγαπητοί, εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν, ὅτι ἡ θεία λατρεία τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἐχρησίμευσεν εἰς τοὺς ἀειμνήστους πατέρας ἡμῶν ὡς ἄγκυρα τῆς ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς των σωτηρίας εἰς τὰς δύο μεγάλας περιόδους τῶν δεινοτάτων καὶ πολυχρονίων διωγμῶν των. Ἀλλ' ἡ θεία μας λατρεία εἶναι ἀκόμη εὐεργετικωτάτη καὶ ἐν καιρῷ εἰρηνικῷ εἰς ἕκαστον ἀπὸ ἡμᾶς εἴτε ὡς ἄτομον εἴτε ὡς οἰκογενειάρχην, καὶ περὶ τῆς μεγάλης ταύτης βοηθείας τῆς πρὸς τὸν Θεὸν λατρείας ὡς πρὸς τὰ ἄτομα ἡμῶν καὶ ὡς πρὸς τὴν οἰκογένειάν μας καὶ ὡς πρὸς τὸν λαὸν ἐν γένει θὰ ὁμιλήσωμεν ἰδιαιτέρως. Καὶ πρῶτον θὰ ἀρχίσω ἀπὸ τὴν πρώτην, τὴν ἀτομικὴν λατρείαν. Ποία εἶναι ἡ ἀναγκαιότης αὐτῆς εἰς τὸν ἰδιωτικόν μας βίον;

Πολὺ ὀλίγοι εἶναι, ἀδελφοί, οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ὑψηλότερα ἰδανικά, τὰ ὁποῖα λατρεύουν περισσότερον ἀπὸ τὰ ὑλικὰ ἐν γένει ἀγαθά. Οἱ περισσότεροι δὲ τῶν ἀνθρώπων ἀποβλέπουν εἰς τὴν ὕλην ὡς ἀποτελοῦσαν δῆθεν τὴν μόνην εὐτυχίαν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον. Ἂς εἶχα χρήματα πολλά, λέγομεν συνήθως, ἂς εἶχα περιουσίαν ἀρκετήν, ἂς εἶχα μίαν μεγάλην θέσιν μὲ παχὺν μισθόν, ἂς εἶχα τέλος μίαν ἐργασίαν μὲ ἀποδοχὰς μεγάλας, καὶ δὲν θὰ ἤθελ' ἄλλην εὐτυχίαν! Βεβαίως δὲν εἶναι ἐντελῶς ὀρθὴ ἡ ἀντίληψις αὐτὴ περὶ τοῦ χρήματος, ὅτι δηλ. αὐτὸ καὶ μόνον ἀποτελεῖ τὸν ἐπίγειον παράδεισόν μας. Ἡ ἐντὸς τῶν ἠθικῶν ὁρίων χρῆσις τοῦ ὑλικοῦ πλούτου, ἥτις θὰ συνεπέφερε μετὰ τῆς ὑλικῆς ἀπολαύσεως καὶ τὴν ἠθικὴν ἱκανοποίησιν, εἶναι τόσον σπάνιον

φαινόμενον μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὅσῳ δυσκατόρθωτον εἶναι τὸ κατόρθωμα. Ὁ πόθος τοῦ περισσοτέρου πάντοτε καὶ ταχυτέρου κέρδους, ἡ ἐγωϊστικὴ ἀπόλαυσις τοῦ πλούτου, ἢ ἡ σπάταλος χρῆσις αὐτοῦ, ἡ λήθη τῶν ὑψηλοτέρων ἰδεῶν καὶ ἡ περιφρόνησις πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους—ταῦτα πάντα εἶναι βέβαια ἀπόψεις, τὰς ὁποίας παρουσιάζει πολὺ συχνὰ τὸ χρῆμα, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ λοιπὸν τὴν ὀρθῶς ἐννοουμένην εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀλλὰ μὲ τοῦτο καὶ δὲν ἕπεται, ὅτι τοὐναντίον ἡ πτωχία, καὶ δὴ ἡ ἐκ τῆς ὀκνηρίας ἢ ἐκ τῆς πολυτελείας καὶ σπατάλης, ἀποτελεῖ τὸ ἰδανικὸν τῆς παρούσης μας ὑπάρξεως. Ἄλλο εἶναι, ὅταν ἐξ ἀγάπης ὑπερβολικῆς πρὸς τοὺς ὁμοίους μου προσφέρω, φέρ' εἰπεῖν, ὑπὲρ αὐτῶν τὴν περιουσίαν μου καὶ τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας μου, καὶ ἀρνοῦμαι εἰς τὸν ἑαυτόν μου ὅ,τι δὲν θὰ ἦτο ἄδικον νὰ ἀπολαύσω μόνος, διὰ νὰ ἔχω νὰ χρησιμοποιήσω τοῦτο πρὸς εὐεργεσίαν τῶν πασχόντων ἀδελφῶν μου. Τοῦτο εἶναι τὸ συνιστῶν τὴν ἀρετὴν τῆς λεγομένης αὐταπαρνησίας, ἡ ὁποία εἶναι τὸ κορύφωμα τῆς χριστιανικῆς τελειότητος. Ἀλλ' αἱ τοιαῦται ἠθικαὶ κορυφαί, αἵτινες μιμοῦνται τὸν θεῖόν μας Διδάσκαλον, καί, χωρὶς διόλου νὰ σταυρώνουν τὰς χεῖράς των, ἀφιερώνουν ὅλα των τὰ ἀγαθὰ εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ πλησίον, εἶναι σπάνια φαινόμενα· Ὁ περισσότερος δὲ κόσμος ἐννοεῖ νὰ ἐργασθῇ πρωτίστως διὰ τὴν ἰδίαν του, τὴν ἀτομικὴν αὐτοσυντήρησίν του, ἢ καὶ διὰ τὰς οἰκογενειακὰς ἀνάγκας του. Καὶ δὲν εἶναι τοῦτο βεβαίως ἁμαρτία, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ ἐργασία ἐκτελεῖται ἐντὸς τῶν ὅρων τοῦ νόμου καὶ τῆς ἠθικῆς, καὶ ἐφ' ὅσον δὲν χωρίζει τις τὸν ἑαυτόν του καὶ τὴν οἰκογένειάν του ἐκ τῆς ἄλλης κοινωνίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας ζῇ καὶ ἀπὸ τὴν λοιπὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει καὶ ὁ ἴδιος. Ἡ ἐργασία παρὰ τὴν ἀρχικὴν περὶ αὐτῆς κατάραν τοῦ Θεοῦ συνεπάγεται μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ ἀποζημιόνεται πολλάκις οὐκ ὀλίγον καὶ εἰς ὑλικὰ ἀποτελέσματα. Καὶ μόλα ταῦτα! Πόσους κόπους καὶ ἱδρῶτας ἐκδέχεται ἡ ἐργασία, πόσας ἀγωνίας καὶ ἀπογοητεύσεις προκαλεῖ πολλάκις αὕτη! ἂν τοὐλάχιστον θὰ εὕρισκέ τις πάντοτε νὰ ἐργάζεται, ὥστε τὸ περίσσευμα τῆς ἐργασίας ταύτης νὰ μὴ τὸ ἀπορροφᾷ ἡ ἔλλειψις τοιαύτης! ἂν ἀκόμη πολλὰ εἴδη ἐργασιῶν δὲν ἦσαν ἐπικίνδυνα εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑγείαν! ἂν τέλος ἡ σκληρότης καὶ ἡ ἀπληστία τῶν κεφαλαιούχων καὶ τῶν ἐργοδοτῶν δὲν θὰ ἐξεμεταλλεύοντο ἀδίκως καὶ σκληρῶς τὰς ἀνάγκας τῶν πτωχῶν βιοπαλαιστῶν! Βλέπετε λοιπὸν ἐδῶ τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἔχει ὁ ἀγὼν τοῦ βίου πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν μέσων τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ!

Τώρα ἂς λάβωμεν ὑπ' ὄψει καὶ τὰς ἀναποφεύκτους ἀσθενείας. Αὗται μᾶς περικυκλώνουν διαρκῶς, καὶ μᾶς ἐνεδρεύουν ἐπιβούλως καὶ δεινῶς ἐνίοτε μᾶς βασανίζουν, καὶ μᾶς καθιστοῦν τὴν ὕπαρξιν καχεκτικήν, σκυθρωπόν, ὀχληράν, δυστυχισμένην.

Καὶ ἐδῶ ὁ λόγος μόνον περὶ τῶν σωματικῶν ἀσθενειῶν, ἐνῷ δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμῶμεν καὶ τοὺς ἠθικοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ἔχομεν ἐπίσης ν' ἀντικρούσωμεν καὶ καθ' ὅλα μὲν τὰ στάδια τοῦ βίου μας, πρὸ πάντων ὅμως κατὰ τὴν πολυκύμαντον περίοδον τῆς ζωηρᾶς νεότητος. Διότι τί πολλάκις συμβαίνει τότε; Αἱ ἀμφιβολίαι ἀνακύπτουν ἐνοχλητι-

καὶ, οἱ πειρασμοί μᾶς προσμειδιοῦν ἀπὸ παντοῦ, καὶ αἱ ζωηραὶ ὁρμαὶ δὲν ἀργοῦν νὰ ἔλθουν εἰς ἔνοχον συνθήκην μὲ τὸ πονηρόν.

Ἀλλοίμονον, ἀγαπητοί. Ἡ κατηραμένη ἁμαρτία εὑρίσκεται πρὸ τῶν ποδῶν μας, παρουσιαζομένη ὑπὸ πολλὰς μορφὰς, διὰ νὰ μᾶς ἀποπλανήσῃ ἀπὸ τὴν στενὴν καὶ ἐπίπονον ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Δὲν λυπεῖσαι, λέγει, τὴν ζωήν σου νὰ πεινᾷς καὶ νὰ στερῆσαι τῆς τροφῆς σου, ἐνῷ δύνασαι μὲ μίαν σου ζωοκλοπὴν νὰ χορτάσῃς, καὶ μὲ μίαν σου διάρρηξιν οἰκίας τινὸς, ἢ μὲ μίαν σου κατάχρησιν εἰς τὸ ξένον χρῆμα νὰ γίνῃς ἐν τῷ ἅμα πλούσιος, ἐπαρκῶν εὐκόλως εἰς τὰς διαφόρους σου ἀνάγκας; Δὲν ἐντρέπεσαι, κάθηται καὶ λέγει ἡ ἰδία ἁμαρτία, δὲν ἐντρέπεσαι νὰ προσβληθῇς ἀπὸ τὸν δεῖνα, καὶ ἱκανὸς, ὡς εἶσαι, νὰ μὴ θέλῃς νὰ ἐκδικηθῇς τὸν ἄθλιον ὅπως τοῦ ἁρμόζει; Καὶ σὺ, ἀνόητε, ὅστις δίδεις προσοχὴν εἰς τὰς φωνὰς τῆς δειλῆς καὶ περιτρόμου συνειδήσεώς σου; ὑποδουλώνεσαι μόνος σου εἰς αὐτὴν διὰ νὰ φανῇς τάχα εὐσυνείδητος. Μωρία σου!

Ἀκούσατε, ἀγαπητοί! Εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ παμπονήρου πειρασμοῦ, ὅστις δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ μεταμορφώνεται ἐνώπιόν μας, ζητῶν, εἰ δυνατὸν, νὰ μᾶς κάμῃ ὄργανά του.

Εἰπέτε μοι λοιπὸν, παρακαλῶ· Ἀπέναντι τόσων καὶ τοιούτων ἐπικινδύνων πειρασμῶν· ἀπέναντι τόσων ἠθικῶν καὶ σωματικῶν ἀσθενειῶν· ἀπέναντι τόσων δυσκολιῶν τοῦ βίου, ποῖος ἐξ ἡμῶν δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην μιᾶς παρηγορίας, μιᾶς ἠθικῆς ἐνισχύσεως, μιᾶς ἰσχυρᾶς ποδηγετήσεως εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς; Ποῦ δὲ δύναταί τις νὰ προσφύγῃ; ποῦ νὰ πορευθῇ, ὅπως εὕρῃ τὴν ποθητὴν ἀντίληψιν; Ὁ Δαυῒδ, ὅστις, παρὰ τὴν βασιλικήν του ἰδιότητα καὶ τὸ προφητικόν του χάρισμα, δὲν ἔλειψεν ἀπὸ τοῦ νὰ λούῃ καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην του καὶ νὰ βρέχῃ μὲ δάκρυα τὸ στρῶμά του, οὗτος μᾶς δεικνύει τὸν πρόθυμόν μας βοηθόν. «Ὁ Θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μας πρόσχες! Κύριε, εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον! Ὁ Θεός! ὀφείλει, λέγει, ἕκαστος ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ἀναγνωρίζων τὴν ἐξάρτησίν του ἐξ αὐτοῦ νὰ ἀνακράζῃ πρὸς αὐτόν· ὁ Θεός! πρόσχες εἰς τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματός μου, καὶ σπεῦσον εἰς τὴν ἀνακούφισίν μου ἀπ' αὐτῆς, ἐὰν, ἐννοεῖται, αὕτη δὲν εἶναι πρὸς σωφρονισμόν μου, καὶ ἂν ἡ ταχεῖα τῆς ὑγείας μου ἀνάκτησις εἶναι ἡ συμφερωτέρα δι' ἐμέ. Ὁ Θεός! ἰδὲ τὸν ἐνεδρεύοντά με πειρασμὸν, καὶ σπεῦσον νὰ μὲ συνδράμῃς εἰς τὴν ἀπόκρουσιν αὐτοῦ. Ὁ Θεός! μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου, ἀλλ' ἐπάκουσόν μου ταχέως, ἐλεῶν με τὸν ἁμαρτωλὸν κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου διότι θλίβομαι μεγάλως. Ὁ Θεός! ἴδε τὴν πτωχίαν καὶ τὴν στέρησίν μου, καὶ σπεῦσον νὰ μοῦ δώσῃς τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, τὸν ὁποῖον μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Ἰησοῦς, νὰ ζητῶμεν παρὰ σοῦ, τοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὁ Θεός! σὺ οἶδας τὰς κρισίμους περιόδους τῆς ὑπάρξεώς μου· σπεῦσον λοιπὸν ὅπως μὲ σώσῃς ἀπὸ τὸν κίνδυνον αὐτῶν. «Ὁ Θεὸς, εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες· Κύριε εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον».

Ἀλλ' εἶναι ὀρθὸν, ἀγαπητοὶ, τοῦτο; Ποῖον; Νὰ τιμῶμεν δηλαδὴ τὸν Θεὸν τότε καὶ μόνον, ὅταν καὶ ἐφ' ὅσον ἔχομεν τὴν ἀνάγκην τῆς βοηθείας αὐτοῦ; Καὶ ἀφοῦ εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἄπειρα εἶναι καὶ ἀνεκτίμητα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐχορήγησεν ἡ μεγαλοδωρία τοῦ Θεοῦ, δὲν πρέ-

πει νὰ ἀνοίγωμεν τὸ στόμα μας πρὸς εὐχαριστίαν αὐτοῦ; Ἢ μήπως ἡ ζωή, ἡ ὑγεία, τὸ Εὐαγγέλιον, τὰ Μυστήρια, ἡ Ἐκκλησία, οἱ φιλόστοργοι γονεῖς, οἱ καλοὶ διδάσκαλοι, ἡ τιμή, ἡ δόξα τοῦ Ἑλληνικοῦ μας γένους, ἡ ὡραία μας καὶ ἔνδοξος Πατρίς, ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Παραδείσου, μήπως πάντα ταῦτα δὲν εἶναι τόσαι θεῖαι δωρεαί, ἱκαναὶ ὅπως κινήσουν τὰ χείλη μας πρὸς ἔκφρασιν θερμῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν μεγαλόδωρον Θεόν;

Ἀλλὰ καὶ ἡ τόση ποικιλία καὶ ἡ σκοπιμότης τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἔπλασεν ἡ μεγάλη τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης καὶ σοφία πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν μας καὶ πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος ἡμῶν διὰ τῆς μελέτης αὐτῶν; Καὶ αἱ θεῖαι ἰδιότητες, τὰς ὁποίας διηγεῖται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ μὲ τὴν γλῶσσαν τῆς παγκάλου φύσεως; Καὶ αὐτὰ ἐκ τῆς προσεκτικῆς παρατηρήσεως τῶν ὁποίων ἀνυψώθησαν καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐθνικῶν σοφῶν εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἆρά γε τυχαῖα καὶ ἀσήμαντα φαινόμενα εἰς τὰ ἰδικά μας ὄμματα, ὥστε νὰ μὴ κινοῦν τὸν νοῦν μας εἰς ἔκπληξιν καὶ θαυμασμόν; καὶ νὰ μᾶς κάμπτουν τὰ γόνατα; καὶ νὰ μᾶς ἀνυψώνουν τὰς χεῖρας πρὸς δοξολογίαν τοῦ πανσόφου καὶ παντοδυνάμου Θεοῦ καὶ πρὸς ἔκφρασιν βαθυτάτων μας εὐχαριστηρίων;

Ἀλλ' ὄχι, ἀγαπητοί, ἡ ἄπειρος σοφία τοῦ Θεοῦ δὲν ἐξαπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον τὸν θεῖον αὐτοῦ Λόγον, εἰμὴ διὰ νὰ φωτίσῃ τοὺς ἐσκοτισμένους ὀφθαλμούς τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τῶν φωτεινοτάτων διδασκαλιῶν αὐτοῦ, καὶ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὰς ὑψίστας ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ νὰ μᾶς δείξῃ τὸ καθῆκόν μας πρὸς τὸν Δημιουργόν, καὶ νὰ μᾶς συστήσῃ τὴν προσήκουσαν πρὸς αὐτὸν λατρείαν, τὴν ὁποίαν νὰ δυνάμεθα νὰ ἐκτελῶμεν ὄχι ἰουδαϊκῶς ἢ σαμαρειτικῶς, ἤτοι μόνον ἐν Ἱερουσαλὴμ ἢ ἐπὶ τοῦ ὄρους Γαριζίμ, ἀλλὰ χριστιανικῶς, εἴς τε τὸν Ναὸν καὶ κατ' ἰδίαν.

Ἂν εἴμεθα λοιπὸν Χριστιανοί, ὅπως καὶ ὀνομαζόμεθα τοιοῦτοι, ἂν εἴμεθα ὀπαδοὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ὅπως καὶ εἴμεθα ἀκροαταὶ αὐτοῦ, θὰ λατρεύωμεν καὶ κατὰ μόνας τὸν Θεόν, ὁπόταν μᾶς ὠθῇ πρὸ τοῦτο ἡ θερμότης τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματός μας, ὅπου δήποτε καὶ ἂν εὑρεθῶμεν, καὶ καθ' οἷον τρόπον προτιμῶμεν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος οὗτος, διὰ νὰ εἶναι πλήρης δὲν ἀρκεῖ νὰ ἀποδείξῃ μόνον τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀτομικῆς λατρείας, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ ὑποδείξῃ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, τί δέον νὰ προηγῆται καὶ τί νὰ ἕπεται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κατ' ἰδίαν καὶ πάσης προσευχῆς μας;

Ἡ μήτηρ Ἐκκλησία ἐν τῇ φιλοστόργῳ της μερίμνῃ περὶ τῆς προσηκούσης θρησκευτικῆς ἀνατροφῆς τῶν πνευματικῶν της τέκνων, χωρὶς νὰ ἐμποδίζῃ ταῦτα ἀπὸ τοῦ νὰ ἀνοίγουν τὰς ψυχάς των ἐνώπιον τοῦ Οὐρανίου μας Πατρὸς μὲ αὐτοσχεδίους προσευχάς, τὰς ὁποίας τοῖς ὑπαγορεύει ἡ ζωηρότης τοῦ αἰσθήματός των διετύπωσε πρὸς χρῆσίν των ὡρισμένας προσευχάς, βραχείας ἢ καὶ μακροτέρας, τὰς ὁποίας περιέχουν τὰ γνωστὰ ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία. Ἰδοὺ λοιπὸν πῶς ὁδηγεῖται ὁ Χριστιανὸς νὰ ἀρχίζῃ τὴν καθημερινήν του προσευχήν. «Ἀπὸ τοῦ ὕπνου, λέγει, » ἐξεγερθεὶς καὶ ἐξαναστὰς τῆς κλίνης, στῆθι μετ' εὐλαβείας καὶ φόβου » Θεοῦ, καὶ εἰπέ· Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου » Πνεύματος Ἀμήν. Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος Ἰσχυρός, Ἅγιος Ἀθάνα-

» τος ἐλέησον ἡμᾶς. Δόξα Πατρὶ, καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ νῦν » καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν». Κατὰ πρῶτον δηλαδὴ διδασκόμεθα νὰ ὁμολογῶμεν τὴν σταθερὰν καὶ ἀκλόνητον πίστιν ἡμῶν εἰς τὰ θεῖα πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Καλούμεθα ἔπειτα νὰ δοξολογήσωμεν αὐτά. Κατόπιν διὰ τῆς ἀπαγγελίας τοῦ «Παναγία Τριάς....» καθικετεύομεν αὐτὴν νὰ μᾶς εὐσπλαγχνισθῇ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ νὰ μᾶς συγχωρήσῃ αὐτὰς, ἰώμενος, ἰατρεύων τὰς ἀσθενείας ἡμῶν τὰς ψυχικὰς, αἵ ὁποῖαι προκαλοῦν πολλάκις καὶ τὰς σωματικὰς τοιαύτας. Μετέπειτα ἔρχεται τὸ «Πάτερ ἡμῶν» τὸ ὁποῖον μᾶς παρέδωκεν ὁ Κύριος ἡμῶν ὡς παράδειγμα τελείας προσευχῆς, ἥτις εἰς ὀλίγας λέξεις περιλαμβάνει ὅλους τοὺς ἁγίους πόθους καὶ τὰ εὐσεβῆ αἰτήματα, τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπεται νὰ ἀποτείνῃ τις πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ἐδῶ προηγεῖται ἡ ὁμολογία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐκ μέρους ἡμῶν δόξα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· καὶ ἐδῶ προπορεύεται ἡ αἴτησις τῶν πνευματικωτέρων ἀγαθῶν· καὶ ἐδῶ ζητεῖται ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίκλησις τῆς θεραπείας τῶν σωματικῶν μας ἀναγκῶν δὲν παραλείπεται ποσῶς.

Ἐνεθυμεῖτο ὁ Πλάστης μας, ὅτι τὸν πολύτιμον θησαυρὸν τῆς πνευματικῆς ψυχῆς, τὸν ὁποῖον μᾶς ἐδώρησεν ὁ ἴδιος, φέρομεν κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Παύλου, ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἤτοι ἐν ὑλικοῖς σώμασι, τὰ ὁποῖα ἔπλασε πάλιν ὁ αὐτὸς, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἐκτὸς τῶν πνευματικῶν ἔχομεν καὶ σπουδαίας ὑλικὰς ἀνάγκας, τὰς ὁποίας ἐπίσης δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραβλέπωμεν, ἔχομεν δηλ. τὴν ἀνάγκην τοῦ καθημερινοῦ μας ἄρτου, ἔχομεν τὴν ἀνάγκην τῶν ἐνδυμάτων, τὴν ἀνάγκην τῆς κατοικίας, τὴν ἀνάγκην ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν σπουδῶν, τὴν ἀνάγκην φαρμάκων, τὴν ἀνάγκην, πῶς ὄχι; καὶ ἀθώων τέρψεων. Καὶ ἡ θεραπεία τῶν ὑλικωτέρων τούτων ἀγαθῶν, ἐφ' ὅσον τὰ μεταχειριζόμεθα συνετῶς, ἀποβαίνει πρὸς ὄφελος τοῦ ὑψηλοτέρου καὶ ἠθικωτέρου προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ μᾶς ὑπεδείχθη μὲν ἡ ἐργασία, ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ δραστηριότης ὡς μέσον νὰ προμηθευώμεθα τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

Ἀλλ' εἴδομεν καὶ γνωρίζομεν ἐκ πείρας, πόσῳ μεγάλας δυσκολίας ἔχει τὸ ζήτημα τῆς ζωῆς. Ἔχομεν ἴσως καὶ ἀντιληφθῆ πολλάκις εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς μας τὴν ἀνάγκην τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ πάσης παρακλήσεως. Ἄλλως τε οὕτως ἐδιδάχθημεν ὑπὸ τοῦ θείου λόγου νὰ πράττωμεν, πῶς δηλαδή; «Ταῖς μὲν χερσὶν ἀγωνιζόμενοι, ταῖς δὲ καρδίαις πρὸς » τὸν Θεὸν εὐχόμενοι»· νὰ ἐργαζώμεθα δηλαδὴ διὰ τῶν ἰδίων μας χειρῶν χωρὶς νὰ παραλείπωμεν τίποτε ἐξ ὅσων ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς προσωπικάς μας προσπαθείας, συγχρόνως ὅμως νὰ ἐπικαλώμεθα ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς μας καὶ καρδίας καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀρωγήν.

Μία τοιαύτη θρησκευτικὴ συνήθεια, τὴν ὁποίαν συνιστᾷ θερμῶς ἡ Ἐκκλησία, καὶ τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει τὸ θρησκευτικὸν ἡμῶν καθῆκον, ἀποβαίνει δι' αὐτόν πηγὴ ἁγιασμοῦ, παρηγορίας καὶ ἐνισχύσεως, τὴν ὁποίαν εὔχομαι θερμῶς νὰ μᾶς δίδῃ ὁ Θεὸς, φωτίζων ἡμᾶς συγχρόνως νὰ τὸν προσκυνῶμεν εὐλαβῶς, καὶ πατρικῶς προσέχων εἰς τὴν φωνὴν τῆς δεήσεως ἡμῶν καὶ σπεύδων εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν· «Ὁ Θεὸς, εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες· Κύριε, εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον». Γένοιτο!